

<sida1> [536]

Till Herr Kyrkoherden L. L. Læstadius.

En af Herr Kyrkoherden författad skrift: Hålaitattem etc. hvilken hit ankommit, eger följande, som mig synes, obestridliga förtjenster: 1) kan sjelfva språket, i afseende på dess renhet, anses klassiskt, <sida2> [537] och är, ehuru afvikande från det vanliga Lappska skriftspråket, likväl vida begripligare än det sednare, i synnerhet för Gellivare, Jockmocks äfvensom norra Arjeplogs almoger; 2) är framställnings[s]ättet träffande och lämpadt att föra läsaren till en nödig sjelfkänedom; samt ändteligen i det hela betraktad, vore berörde skrift, om densamma till tryck befordrades, ett, för den ofta nog groft sinnliga Lappen, nyttigt vade mecum*

Jockmock den 19de Maji 1838.

Fredr. Engelmark

* Svenska öfversättningen är trogen i ord och mening.

[<538-9> blanka sidor]

<sida2> [540]

S.H.T.

Till Herr Kyrkoherden L. L. Læstadius.

Sedan Herr Kyrkoherden uti skrifvelse af den 30de sistwekne Martii funnit lempligt, att Presterskapets i Norra Lappmarkerne granskning underställa en af honom på Lappska språket utgifven skrift, som under Catechetisk-Läroform framställer ett religieust samtal emellan en Christen och den råa naturmänniskan, får jag fritt och öppet yttra mina åsikter af såväl skriftens innehåll, som den språkdialect Auctor wid dess författande nyttjadt. — Öfver ifrågawarande skrifs ortodoxa-halt är icke undertecknad competent granskare — men har efter nogrann genomläsning funnit att den svenska öfversättningen är fullkomligt enlig med Lappska originalet, samt talar för sig sjelf inför hwar och en, som gör sig en rätt föreställning af den wilda människonaturens behof af wäckelse och förädling. — Utan Lag är Ewangelium icke applicabelt. — Dessa halfvildar, af hvilka, ickeblott i norra utan och i södra Lappmarkerne, finnes ett icke ringa antal — Människor som ledas af den wilda naturens utyglade drift, behöfva framförallt Lagen, tolkad i sin Gudomliga enfalld, för att wäckas ur syndasömnen. — Icke få af dem likna i många afseenden helwildar, om icke öfverträffa dem i wildhet, enär brennvinet sätter deras passioner <sida3> [541] i låga. — Det fordras en i Biblisk mening ropande röst i öknen, att wäcka— dessa warelser ur djurets slummer till det andeliga och ewiga, hvarpå deras upmärksamhet sällan är fästad. — Den Catechetiska eller Sokratiska läroformen torde, efter min ringa erfarenhet wara ändamålsenligast till Lapparnes öfvertygelse, om den wigtiga och allwarsamma sak, hwarom Författaren i sin Skrift med sådan styrka och Biblisk enfalld, ordar. — Lapparne bruka i sitt hwardagstal framförallt den relaterande eller berättande samtalsformen. — Den ibland oss, som i sina

föredrag skulle framkomma med blott abstracta och a priori mediterade Lärosattser, torde ofta se sin möda förgäfvad använd. — Lappen lyssnartill en liten stund, men så snart han antingen saknar det rena språk, han hvardagligen talar, eller hörer föreställningar, som icke rakt pekar på hans lefnadsförhållande, inslumrar han snart, under det en annan vänder sin uppmärksamhet ifrån saken, till sinnliga och jordiska föremål. — Hwad det etymologiska och ortographiska, i afseende på Herr Læstadii skrift, angår, har Författaren sjelf lemnat eclatanta[?] bewis på riktigheten af Lappska språkets Grammatik, i synnerhet användbar i de norra Lappmarkerne. — Jag har inför bildade och i Lappska språket kunniga personer härstädes uppläst afdelningar af Herr Læstadii skrift och deras leende och ljusa blick, förrådde redan under läsningen deras bifall för det språks renhet, hwilket de ifrån den tid de började tala hade lärt af deras föräldrar och omgifning; de yttrade: "måtte den till allmänt bruk härstädes antagna förbättrade Catechesen, hafva blifvit öfversatt på ett för oss, så lätt fattligt språk! — "Vi hafva stor möda med att bibringa våra barn rättläsning i denna Cateches; ty språket hwarpå den är skrifwen, afviker mycket från vårt modersmål." — Författaren har i sin resolutio verborum äfven tillkännagifvit skälen, hwarföre han afwikit ifrån den grammatik, som framlidne Herrar Lindahl och Öhrling i deras Lexicon Lapponium statuerat. — De förändringar ifrån den wanliga Boklappska Herr Læstadius företagit och i sin Skrift nyttjat, äro i dessa Lappmarker nödwändiga, emedan språkbruket härstädes fordrar denna Grammatik, och folket i annat fall, dels med svårighet, dels ock blott till någon del skulle förstå hvad som <side4> [542] talas eller föredrages. — En af Herrar Recensenter yttrar det, "wissa ord, som Herr Læstadius i dess Skrift nyttjat, icke finnas i Lappska Lexicon." Jag tror att de fleste finnas der, ehuru under andra böjningar och conjugationsformer — och om några, som Lexicon Lapponicum icke uptager, skulle i Herr Læstadii Skrift förekomm[a] är sådant sannerligen icke något nytt phenomén — Det är wanligt i alla språk, att ord antingen lånas från andra håll, eller nya utbildas genom derivationer af gamla och föråldrade — Och — huru är det tänkbart, att de Edle Författarne af Lappska Lexicon skulle medhunnit inhämta alla de ord och phraser, som Lapparne i dagligt tal sinsemellan då för tiden nyttjade och än hafva i bruk? Dessa prestationer äro knapt wäntbara af de nu lefvande Europeiska språkens Lexicographer, mycket mindre af Författarne till en ordbok för ett rått och obildadt språk, en ordbok som för 60 år sedan utgafs, och som de, utan föregångare på den beswärliga banan måst, så tillsägande å nya skapa och genom frågor ur Lapparnes mun till en del inhämta. — För öfrigt är språket i Herr Læstadii Skrift, icke blott i allt öfverensstämmande med Lapparnes sätt att uttrycka sig i norra Lappmarkerne, utan jag vågar säga: den renaste, mäst eleganta och wackraste Lappska, jag för min del någonsin läst. — Önskar derföre det Herr Kyrkoherdens populära och wäckande Skrift, måtte vinna Höggunstig tillåtelse — att tryckas, till Lappska Allmogens i Norra Lappmarkerne uppbyggelse, samt tillwäxt i gudaktighet och Christeliga dygder —

Jockmock den 4:^e Maj 1838. -

Joh. Ullenius

[543 blank sida] <sida5> [544]

Att Herr Pastor L, L, Læstadii, på Lappska Språket författade Samtal emellan en Christen och den Naturliga menniskan, wäl i Ethymologisk hänseende är afwikande från wanliga Lappska Bok-Språket mm så mycket mera öfwerensstämmande med Lapparnas eget uttal i Socknarna Arjeplog, Jockmock och Gelliware; samt att den på Svenska utgifna öfwersättningen deraf, är med Lappska Originallet lika, det få wi enligt med wår kännedom af förhållandet ödmjukast intyga.

Gelliware den 14de April 1838.

G. Engelmark, Henric Læstadius.

[545 blank sida]

—
Originalbrev av de vederbörande prästerna / Domkapitlets i Härnösand arkiv / Landsarkivet i Härnösand /